

פתח דבר

בעזרת השם יתברך, לרגל יארצייט העשירי בכ"ה סיון ה'תשפ"ד של הסופר הדגול מוריני הרב אליעזר צבי זאב בן ה"ר מרדכי שכנא צירקינד ז"ל סופר המלך, יושב ראש איגוד כותבי סת"ם שהוקמה בברכת כ"ק אדמו"ר זי"ע¹, אנו מוציאים לאור קונטרס של פסקים שהתקבלו ע"י חברי האיגוד בהלכות סת"ם - אנ"ש, רובם מהרב צירקינד אבל חלק מעוד כמה רבנים מובהקים. מזמן לזמן חזרו על פסקים אלו בשיעור הקבוע של האיגוד הנמסר ע"י הרב צירקינד והרב צירקינד הוסיף בירורים או מראה מקומות לכמה מהפסקים.

יש להבהיר שהפסקים על הרוב נכתבו בשעתם באנגלית ותורגמו בגלל חיבור זו, כמובן השתדלנו ביותר לשמור על תוכן הפסק ככל האפשר, ומשום אפס הזמן לא הוגה קונטרס זה על ידי המלקט ר' יהודה משה שי' קלאפמאן, אבל נדפס ברשותו. ואם ח"ו נמצא בו טעויות הרי שגיאות מי ביין והאחריות היא על המגיהים בלבד².

אודות מקור הפסקים יש מהם שהם ע"פ הרב צירקינד בשעתו או כשעברו על הפסקים מזמן לזמן, ויש מהם שהם טירדת המגיהים למצוא מקור לפסקיו. בקיאות רב של הרב צירקינד בפוסקים ראשונים ואחרונים היה נפלא עד מאוד ורבו הרבנים שהתרשמו ממנו, ולתלמידיו לא היה צורך כלל לשאול מקור לפסקיו כי ה"ה המקור, אבל ידוע חביבות כ"ק אדמו"ר זי"ע להביא מקור לכל דבר שאפשר וע"כ טרחנו למצוא וללכך מקור פסקיו עד שידינו מגעת. אלא כמובן שידיעתנו הוא אפס קצהו מידיעת ובקיאת הרב צירקינד ויתכן שלא כיוונו לדעתו ולמקורו האמיתי ואיתנו האחריות והסליחה.

מקור שהוא מהרב צירקינד טירחנו לכתוב כן, מקור שנראה להמגיהים למקור ברורה הבאנו בסתם בלי שום הבהרה, אבל מקור שהוא בדרך אפשר או שצריך בו לימוד הוספנו הבהרה שהוא הערת המג"ל.

יש להביא כאן כמה כללים שהיה בדרך הפסק של הרב צירקינד;

(א) ראש לכל דבר היה ההנחה פשוטה שאין לנו אלא פסקי דברי רבותינו נשיאינו, ולזה יש להביא מ"ש הרב צירקינד בזה בעצמו³, וז"ל "שאנו צריכים לעשות כאדה"ז בקו"א וכל השאר נשאר לנו כדברי ב"ש במקום ב"ה, שמקבלים שכר על הלימוד אבל למעשה אנו אין לנו אלא דברי הרב, כל הז' דורות שלהם", עכ"ל.

(ב) דרכו תמיד היה להקל בענינו סת"ם, וכמ"ש בעצמו בסוף דיון אחד בהלכות סת"ם⁴, וז"ל "וכיון שפתחנו בדברים מפ"ב דמס' ביצה, נסיים מדברים שבפ"א דמס' ביצה בדף ב' ע"ב ברש"י ד"ה דהתירא עדיף לי, וז"ל: טוב לי להשמיענו כח דברי המתיר שהוא סומך על שמיעתו ואינו ירא להתיר אבל כח האוסרים אינה ראי' שהכל יכולין להחמיר ואפילו בדבר המותר, עכ"ל".

אבל עוד יש להביא מה שהיה שגור בפיו שאדרכה ה"ה מחמיר באיסור "לא תעשון כן לה' אלוקיכם", והרבה להביא מספרים הקדושים חומר הענין להכניס סת"ם שלא לצורך בגניזה, ואשר על כל סת"ם ישאל האדם להסביר מדוע לא משתמש בקדושה [ואולי יש להביא בזה מ"ש כ"ק אדמו"ר הצ"צ נ"ע בשו"ת או"ח סס"י טז (בנידון הפסק בחלק מקו אל"ף), וז"ל הק' "בנ"ד ודאי יש להקל מצד ב' טעמים דלעיל. ואין להחמיר בזה שהוא חומרא דאתי לידי קולא שלא נצטרך לגנוז ד"פ דתפילין", ע"ש].

בתפילת "הקיצו ורננו שוכני עפר" בגאולה האמיתית והשלימה בקרוב ממש.
כ"ד סיון ה'תשפ"ד

¹ במענה לשאלת האיגוד אם קונטרס הסכמת הרב ז"ש דוואקין להקמת האיגוד כתבו לכ"ק אדמו"ר "אנו פונים לכ"ק אדמו"ר שליט"א להסכמתו וברכתו ועוד וכו'" וענה כ"ק אדמו"ר, וז"ל הק' "ויהי רצון שיקויים בזה החלצו מאתכם גו' וככל משנ"ת בקונטרס הנ"ל אזכיר עה"צ".

² מי שמצא בקונטרס זו איזה טעות נא להיות בקשר: 917-794-8565.

³ העו"ב אה"ת גליון צח עמ' יד.

⁴ הו"ב אה"ת גליון ריג עמ' ז.

1. קלף וגידיים לשמה

הקלף צריך להיות מעור המעובד לשמו, כגון בספר תורה – לשם ספר תורה, בתפילין – לשם תפילין, ובמזוזה – לשם מזוזה. ועור המעובד לשם ספר תורה, הרי זה כאלו נתעבד גם לתפילין ומזוזה ואין צורך להתנות שום תנאי בזמן העיבוד לזה, כיון שקדושת ס"ת חמורה מקדושת תו"מ אמרינן שיש בכלל מאתים מנה⁵.

ואדמוה"ז פסק כדעת המ"א⁶ שהוא הדין בטויות הגידיים שצ"ל לשמה. ופסק הרב צירקינד שדין הגידיים הם כדין הקלף, היינו שגידיים העשויות לשם ספר תורה אין צריך תנאי להשתמש לתפילין.

2. שרטוט בשורה העליונה בתפילין ולא אמר שהוא לשמה

עשה שרטוט לתפילין בשיטה העליונה ולא אמר "לשם קדושת תפילין", כשר ואין צריך לחזור ולשרטט, כיון שרוב הפוסקים סוברים שאינו צריך להוציא בשפתיו⁷.

3. ספק שם קודש⁸

אם ישנה מחלוקת בשם אם הוא קדוש או חול, והסופר החמיר והתנה (הרב צירקינד אמר התנאי בזה הלשון⁹):

"אני כותב תיבה זו לשם קדושת ספק; אם הוא קדוש יהי לשם קדושת השם, ואם לאו יהי כשאר אותיות ותיבות שבספר תורה", הדין הוא שאם נמצאה טעות בשורה וכדי לתקנה יהא צורך למחוק את השם, אסור לעשות כן אפילו בשינוי (כמו ביד שמאל) כיון שיש בו ספק קדושה¹⁰.

4. שם כ – ס – י – ה

לפני כתיבת כס-י-ה הסופר אומר: "הריני כותב שם כס-י-ה"¹¹.

⁵ שו"ע ר"ר סי' לב סע' יא וסע' עה, ס' מב סע' ו. ע"ע בזה בשו"ת אבני חן סי' יב אות ב ובהערות 9-10 שם. וביאר טעמו: נפסק בשו"ע (סי' לב סע' ח, ע"י ט"ז ומ"א) לעבד הקלף בסתם לשם קדושת ס"ת כיון שקדושתה חמורה מתפילין, וגם רבינו פסק כן כיון ש"יש בכלל מאתים מנה". ודעת העבודת הגרשוני סי' סה (הובא בבאר היטב ס"ק יב, וא"ר ס"ק טז) הוא שצריך לעשות תנאי מקודם בכדי לשנות לקדושה קלה. אבל רבינו לא כתב כן, וגם הפר"מ (שם מ"ז ס"ק ד) והקסת הסופר (סי' ב סע' ד, חקירה א אות לח, והני מילי מעיקר הדין אלא שדעתו נוטה להחמיר להתנות אבל בדרך אחרת מהעה"ג) פסקו שאין צריך תנאי.

⁶ סי' לב ס"ק סו. ע"י במקדש מעט ס"ק קצ שפסק ג"כ כדעת המ"א, ובספר מאסף לכל המחנות ס"ק שצד שהביא השיטות בזה. וע"י בתהלה לדוד סי' לב ס"ק יח שנשאר בצ"ע אי יברך אם לא טוויים לשמה.

⁷ ע"י שו"ע ר"ר סי' לב סע' ח, סע' י"א, וסע' ל"א. וע"י בשו"ת צ"צ או"ח סי' ב אות ד "כיון שהם טוות הצמר בשביל הציצית לבד. א"כ יש במחשבתם שיהיו לשם מצות ציצית. וכל שעה ששואלין מהם מה היא עושה משיבה ציצית. א"כ אף שבתחלת הטווייה לא הוציאו בפירוש לשם מצות ציצית. חשוב לשמה. משום דאין להחמיר בזה יותר מהמבואר בש"ע סי' לב סע' ח טוב להוציא בשפתיו כו'. ופ"י דדיעבד סגי במחשבה לחוד, וכו", עכ"ל, ע"ש עוד.

[הערת המג"י: וע"י במאסף לכל המחנות ס"ק סב שמדייק מדברי רבינו בשו"ע שאם החיוב לשמה הוא מן התורה כתיבה יש להחמיר, משא"כ בדבר שהוא למצוה מן המוכרח. ונראה שיש ללמוד מכאן לענין השרטוט בתפילין שרבינו בסע' ח כתב שהוא מד"ס.]

⁸ הרב פיקרסקי.
⁹ בעיקר ענין התנאי ראה יו"ד סי' רעו פ"ת ס"ק א, וקסת הסופר סי' י סע' ז. ולשון התנאי שאמר הרב צירקינד נראה שהלך לפי מ"ש בדעת קדושים סי' רעו ס"ק ב שצריך לקדשם בתנאי כפול. אלא שבמקדש מעט ס"ק ט כתב שבדיעבד אין חשש אף בלא תנאי כפול כבקסת הסופר שם.

¹⁰ ראה המשך דברי הפ"ת שם, וגם לכאורה יש ללמוד כן ממ"ש הב"י בבד"ה סי' רעו אות יב בשם הרשב"ץ, וע"ע בני יונה שם סוף סע' ב ומ"ש עלה במקדש מעט ס"ק כא וכג.

¹¹ ע"י משנת סופרים סי' כ סע' גה ס"ק כט, ומ"ש דעת כ"ק אדמו"ר הצ"צ (יו"ד סי' רי-ריא) שהעיקר כדעת הסוברים שהוא תיבה אחת [הערת המג"י: נראה שבה לאפוקי מדעת הגידולי קודש כלל ט"ז סוף אות כג שכתב "ויקדש יו"ד ה"ה מספק", ע"ע בדבריו בסי' רעו גידולי הקדש ס"ק כג].

5. ס"ת עם שם קדוש מחוק¹²

ספר תורה שנמצא בו שם הוי' מחוק, כגון מחק פסוק שבו נכתב השם, אף אם לא נכתב תיבה או שם אחרת במקום המחוק, צריך להחליף את היריעה, כי הסופר עשה שלא כדבעי¹³.

6. כיוון לכתוב אלקים אחרים

אם שם אלקים נכתב בטעות [שלא במקומו כלל], והסופר התכוון להביא אחריו את התיבה אחרים, מותר למחוק אותו¹⁴.

7. כתב שם הוי' במקום יהודה/ליהודים

אם בעת כתיבת מגילה, טעה הסופר וכתב שם הוי' במקום יהודה או יהודים, מותר לו למחוק את הה"א השניה ולהמשיך לכתוב¹⁵.

8. נטפל לפני שם

אם כתב בטעות אות נטפל לאחד משמות הקדושים לפני השם, כגון להוי', מותר למחקו אף שכבר נכתב השם¹⁶.

9. גדר תינוק שאינו חכם ולא טיפש

תינוק שיכול לקרוא אותיות היטב אך אינו יכול לקרוא תיבות אינו כשר לקריאת תינוק¹⁷.

10. אות שנקרא על ידי תינוק כאות אחרת שאינה לכתחילה כמו שהוא

תינוק שקרא אות מסוים כאות שאינה כשרה לכתחילה כמו שהוא, אין לפסלה בגללו. כגון, אות דל"ת שנמצא בה נקודת דיו שנקרא על ידי התינוק לאות ה"א, כיון שאות ה"א אינה נכתב כן לכתחילה, אין משגיחין בקריאת התינוק לפסול האות¹⁸.

¹² הרב פיקרסקי.

¹³ עי' מ"ש הב"י קרוב לסוף סי' רעו מה"ר יהודה בן הרא"ש, הובא בבני יונה סע' יג [הערת המגיל: אלא ששם כתבו שהטעם הוא "הואיל ונעבדה בו עבירה"]. ובמקדש מעט ס"ק קיג כתב שהוא חומרא בעלמא, וכ"ה בברכי יוסף שם ס"ק מב בשם שו"ת בית יהודה (ח"ב סי' יט) שהוא רק חומרא.

[הערת המגיל: ולהעיר עוד ממ"ש בבני יונה הארוך סי' רעו סוף ס"ק יד, וז"ל "וכל זה בשם הנכתב בטעות, אבל שם שלא נכתב בטעות אלא שטעה ושכח שארי תיבות והוצרך להכניסם בין השמות וא"א להכניסן אם לא יקדור שמות השייכים שמה, הא ודאי לא שפיר עבדי שזה השם קנה מקומו בכל היריעה ההיא ואין לנו כח להוסיף היתר בזה גם שיהיה מותר לקדור. ועל כזה אנחנו יוצאים חלוצים נגד הסופרים הנוהגין כן אחרי שהנהיגו הראשונים שלא לקדור כלל כמו שהבאתי כולם כאחד מסכימין כן אם לא במקום שנהגו היתר, והבו דלא להוסיף עליו מהעושיין מחדש", עכ"ל, ע"ש].

¹⁴ עי' יו"ד סי' רעו ט"ז ס"ק ב, ש"ך ס"ק יב [הערת המגיל: ראה שו"ת יד שלום סי' לח שאפ"ל בנידון שהסופר חישוב על שם שהוא חול והוא באמת קדוש, מותר למחקו ולכתוב מחדש לשם קדושת השם, ולכאורה כ"ש כאן].

¹⁵ בני יונה סי' רעו קרוב לסוף ס"סע' ט וסע' י"ב, ובמקדש מעט ס"ק ק. ע"ע ט"ז שם ס"ק ב, פ"ת ס"ק ג וכו"ד. ע"ע קסת הסופר סי' יב לשכת הסופר אות ב משו"ת שב יעקב בנידון מגילה שכתב בו ליהודים אם ה"א יתרה לאחר הוא"ו דמותר לגרוד ה"א, ע"ש בהמשך דבריו דמסיק כמ"ש בפנים. ע"ע שם חקירה יג ד"ה ועתה נתנה לב.

¹⁶ כמ"ש ביו"ד סי' רעו ט"ז ס"ק ו, וש"ך ס"ק יג. ע"ע קסת הסופר סי' יא סוף סע' ז.

¹⁷ עי' שוועה"ר סי' לב סע' כ, ומהא דבסע' מו כתב שאם ב' תיבות סמוכות בענין דנראה כתיבה אחת לתינוק שאינו לא חכם ולא טיפש [והיינו המבואר בסע' כ] פסול אפ"ל בדיעבד, והוסיף רבינו "כמ"ש בי"ד סימן רע"ד", ע"ש בט"ז וש"ך דדין קריבת התיבות תלוי בתינוק. וראה במקדש מעט שם ס"ק כו שכתב "ובעי תנוק כזה היודע להבחין בין תיבה א' לב"י".

¹⁸ שו"ת צ"צ אבן העזר קס"ה אות ב, ע"ש ותבין.

11. תיקון שני תיבות קרובות

כאשר תיננוק קורא שני תיבות כאחת, מותר לגרור מהאותיות כדי לעשות הרווח הדרוש [ואין בו משום חק תוכות ולא משום לא כסדרן]¹⁹.

12. אות יו"ד שחסר עוקץ או רגל

יו"ד שחסר העוקץ השמאלי למטה כשר בדיעבד²⁰, אבל חייב לתקנה²¹.
אם העוקץ העליון חסר מוטל בספק אם הוא כשר בדיעבד²², וצריך לתקנה²³.
ויו"ד שהרגל (הימני) חסר, מותר להוסיף ע"י קריאת תיננוק²⁴.

13. ריבוע שנתקלקל ע"י אוויר שבין בית לבית

אם הריבוע מקולקל מחמת אוויר שבין הבתים וכשיהדקם ימצא הריבוע מכוון, ה"ה כשר²⁵.

¹⁹ ע"י גידולי הקדש כללים כלל יד אות ו תו"ד, וז"ל "ומה"ט נמי מהני בב' תיבות המקורבין כשגורר ביניהם מעט מעוביין להרחיקם ולא הוי הגרר חק תוכות, ולא הוי שלא כסדרן", ע"ע הגסמן שם למקדש מעט סי' רעד ס"ק כז.

²⁰ כן הוא בכתב וועליש לכתחילה (שהוא כשר בדיעבד לבני אשכנז [יש להביא כאן מ"ש הרב צירקינד בקובץ הו"ב אה"ת גליון רג עמ' ז, וז"ל "והצ"צ בשו"ת חיו"ד סי' ר"ה בסופו פסק כהנוב"י שכתב וועליש (ספרדית) כשרה לנו בדיעבד"])

²¹ וביאר הרב צירקינד נימוקו: אדמוה"ז כתב בסידורו בתחילת הל' מכירת חמץ, וז"ל "נודע בשערים המצוינים בהלכה אשר הרבה מספרים הראשונים ז"ל לא יצאו לאור הדפוס עדיין בימי האחרונים ז"ל הט"ז ומ"א והנמשכים אחריהם עד עתה קרוב לדורותינו אלה כנראה בעליל מספר שיטה מקובצת על כמה מסכתות וכיוצא בו ולזאת ודאי אין לסמוך להקל למעשה על הקולות שנמצאו בדברי האחרונים ז"ל", עכ"ל. בנידון דידן ידוע שיצא לאור הדפוס עוד ספרים, לדוגמא מחזור ויטרי גניזות ירושלים (שלא היו בימי אדמוה"ז), שמבררים שקוצו דר"ת הוא באמת תג העליון (ולא התחתון), בנוסף לזה שהאור זרוע ועוד פוסקים פוסלים הסת"ם כשחסר תג העליון ואפ"ל בדיעבד אסור לתקנו. ע"ע בספר סם החיים (מתלמידי ר"ת) שכתב שהתג הוא כתר על היו"ד - וכתר הוא למעלה. ובספר הר הכרמל כותב בפירושו שהתג של ר"ת בפשטות הוא התג למעלה.

אמנם אדמוה"ז בשולחנו (ס' ל"ו סע' ב' אות יו"ד) פסק שאע"פ ש"אם חסר עוקצה השמאלי [התחתון]... פסולה", מ"מ ממשיך רבינו "ובשמאלי מועיל תיקון אפילו בתפילין".

²² [הערת המג"ל: לפי דעת אדמוה"ז שכתב "צריך להיות עליה תג קטן מלמעלה, לכתחילה" משמע שהוא כשר בדיעבד בלא התג, וכן למד בדעת רבינו במקדש מעט על אות יו"ד ס"ק ג. וכן כתב כ"ק אדמו"ר בלקו"ש חי"ט עמ' 423 בשוה"ג ש"לדעת אדה"ז 'הקוץ שעל היו"ד'... צריך להיות רק לכתחילה, ואינו מעכב", עכ"ל. ע"ע שם שענין קוץ זו הוא כתר, כנ"ל מספר סם החיים].

²³ לפי מה שביארנו בהערה 21 שבעוקץ התחתון פסק רבינו שצריך לתקנו וזהו אע"פ שלפי כמה ראשונים ואחרונים פסול גם בדיעבד, כיון שכוונת רבינו היה להחיות לתקן קוצו דר"ת ועכשיו נתברר שהוא באמת עוקץ השמאלי העליונה, א"כ יוצא לנו שיש גם חיוב לתקן עוקץ העליונה. [הערת המג"ל: יש להעיר שבלקו"ש שם הקשה כ"ק אדמו"ר שבאוה"ת מפרש שהכוונה הוא באמת לקוץ העליון ו"דלא כשיטת אדה"ז", וממשיך לבאר שפעמים מצינו "דרושי חסידות (וגם בנגלה) שמבארים דעות שלא נפסקה הלכה כמותן", עכ"ל, ע"ש. ע"ע בכל הנ"ל במאסף לכל המחנות סי' לו צורת אות יו"ד ס"ק ב, נסמן בלקו"ש שם.]

²⁴ צמח צדק או"ח סי' י"ז [אות א בקיצור].

[הערת המג"ל: בהמקורות שהוסיף בשם הרב צירקינד כתוב כאן ש"המהרש"ל סבר שדין לא כסדרן הוא רק באותיות שלמות ולא בחלקי אותיות, והוא מסיק ג"כ שיו"ד שחסר רגל היא צורה כשרה אמנם לא כתיבה תמה, ולכן מותר לתקנו", ע"כ, אמנם לע"ע מפני חוסר הזמן לא מצאתיו בשם המהרש"ל, ורק כמבואר בצ"צ שם מההגהות מיימונית המהרי"ק והתה"ד.

ע"ע מקדש מעט צורת אות יו"ד ס"ק ח שהביא שמהתה"ד בדעת ההגהות מיימונית משמע שמותר לתקנו, ע"ע בדעת קדושים שם שג"כ הביא שיטה שאינו בכלל כסדרן לתקנו].

²⁵ הרב צירקינד הביא ב' מקורות לתוך דבריו, הא' הוא משערי תשובה סי' לב ס"ק כו שהביא כן בהדיא [וז"ל "וכתב בבר"י (ס"ק לב) בשם בית יהודה ח"בג סי' פ"ח אם מחמת אוויר שבין הבתים כשיתיבשו העור נתרחבים הבתים וכשיהדקם ימצא הרבוע מכוון כשרים ע"ש"].

השנית הוא ממה שאדמוה"ז בסידורו (נדפס בפסקי הסידור בסוף שלחן ערוך הרב (חלק א)) כתב, וז"ל "וגם צריך להשיג ולראות בחריצים שבין הבתים וכו' שיהיו נפרדים בין בית לבית עד למטה ממש", עכ"ל [הערת המג"ל: ונראה לומר שהראי' מכאן הוא ע"פ מ"ש במקדש מעט ס"ק קע להשיב על דברי הדעת קדושים בבתים נפרדים והחשש בזה, וכאן רואים שגם אדמוה"ז סבר שיהא נפרדים "עד למטה ממש" ומוכח שלא היה לו לרבינו קושיית הדע"ק, ע"ש ותבין].

14. סוף הרצועה בקשר יו"ד²⁶

צריך לחתוך את היו"ד שבקשר השל יד באלכסון²⁷, באורך 10 מ"מ²⁸ בקצה אחד עד 15 מ"מ בקצה השנית, כך ■ (ואם כך ■ אין צריך לחזור ולחתוך). אך אם סוף הרצועה ישר או חתוך באלכסון יותר מהנ"ל צריך לתקנה, ואם כבר לבש תפילין והתפלל באותו יום יש לחזור ולהניח את התפילין כדי לעשות את המצוה כראוי.

15. אופן קשר יו"ד לאיטר יד²⁹

בענין עשיית קשר יו"ד לאיטר יד, יש לעשות ישר ■ כמו כל אדם³⁰ ויש שעושים הפוך ■ ושניהם נכון.

16. מקום כתיבת שם ש-ד-י

איתא בשו"ע (סי' רפח סט"ו) "מבחוץ כותבין ש-ד-י, כנגד תיבת והיה שבפנים. הגה: ויש אומרים נגד הרווח שבין הפרשיות, וכן נוהגין", מקור המחבר מבואר בב"י (ד"ה כתב א"א ז"ל נהגו לכתוב שד"י מבחוץ וכו') שהוא ע"פ הזוהר, ומקור הרמ"א הוא ע"פ נגלה. הנימוק לשיטת הזוהר מבואר בספר שער גן עדן (שער האותיות אות מ' פתח ה' דרך ב'), וז"ל "כי שד"י הכתוב במזוזה הוא מקבל כח מן אותיות והי"ה הנכתב בפנים המזוזה, שלכן הוצרכו להסופר לכוון לכתוב שם שד"י נגד תיבת והי"ה שבפנים המזוזה כי עיקר כח שם שד"י הוא מן שם הוי"ה שהוא אותיות והי"ה", עכ"ל, ורואים מזה שאם שם ש-ד-י אינו מאחורי והיה, המזוזה אינה נותנת שמירה כדבעי^{31, 32}.

17. ש-ד-י שלא נכתב במקומו הראוי

שם ש-ד-י שלא נכתב במקומו, צריך לחזור ולכתוב במקומו הראוי³³.

18. אופן גלילת והנחת מזוזה בתוך בית מזוזה

כתב הרמ"א ביו"ד סי' רפח סע' טו "ומניחין נקב בקנה נגד שם ש-ד-י שיהא נראה מבחוץ" ובסי' רפט סע' ו כתב המחבר "ויכוין שיהא שמע דהיינו סוף הגלילה לצד חוץ", לכן מזוזה צריכה להיכתב בדרך שיהא הש-ד-י נראה מבחוץ וסוף הגלילה לצד חוץ דהיינו לצד אויר הפתח (שהוא בכל צד ימין). אם הסופר יודע (לפני הכתיבה) שהמזוזה תונח בבית מזוזה צר והגליון יכסה את הש-ד-י, ניתן לקצר את

²⁶ הרה"ג ר' זלמן שמעון דווארקין פסק שצריך לחתוך באלכסון, והרב צירקינד בירר לגבי גודל האלכסון. ²⁷ [הערת המג"ל: קרוב לומר שכן הבין ככוונת המקדש מעט סי' לב ס"ק קצח, ומה שנסמן שם להטור שכתב "ויש שהותכין בסוף הרצועה אצל הקשר כצורת יו"ד"]

²⁸ ע"י קצות השלחן סי' ח בדי השלחן סוף ס"ק פ"ב.

²⁹ הרב צירקינד בשם הרה"ג ר' זלמן שמעון דווארקין.

³⁰ וכן נהג הרב צירקינד למעשה שקשר קשר ש"י לאיטר כשל כל אדם (יו"ד ישר).

³¹ בדין זה יש נו"נ ארוכה בין הרב צירקינד ויבלח"ט הרב אברהם אזדאבא שליט"א נדפס רובו בקובץ תפארת שמשון גליון ו עמ' שעה ואילך, ע"ש. וכאן הבאנו מה שנמצא בהפנקס.

הרב צירקינד הביא מספר שער גן עדן וביאר כמו שכתבנו בפנים.

³² היתה תקופה שהרב צירקינד היה מתחיל על והי' ומסיים ברווח כדי לצאת ידי שניהם. ועוד תקופה שהיה כותב ש-ד-י כולו מאחורי והיה, [וכן היה דעתו המבואר שם בהנו"ג אם הרב אזדאבא משנת תשנ"ב-ג. ולהעיר ממכתב כ"ק אדמו"ר משנת תשל"ד (ליקוט מענות קודש תשל"ד-תשל"ה מכתב קעה), וז"ל הק' "נת' ות"ח ת"ח לברר אצל רב מאנ"ש שי' האין מדייקים שהשם ש-ד-י יהי' מעל"ד דוהי", ע"כ].

³³ ע"י דעת קדושים סי' רפח ס"ק ה "ואין בכך חשש להוסיף. ושמות הקדושות דלשם הם תוספ' על גוף מצוה וכו' והם תוס' טובה", ע"ע במקדש מעט שם ס"ק כא [הערת המג"ל: ואין למחוק מה שכתב בראשונה כי הוא קדוש, ע"י שם במקדש מעט].

הגליון³⁴ או לכתוב³⁵ בכתיבה קטנה יותר³⁶ [ע"ע בנספח מ"ש בזה חבר מאגודת כותבי סת"ם דאנ"ש בהו"ב אה"ת].

19. מתי צריך לברך אחר בדיקת מזוזה

ישנן כמה דעות שונות לגבי מתי יש חיוב לחזור ולברך כשחוזר לקבוע מזוזה אחר בדיקתה:

- 1) צריך לברכה מיד עם הסרת מזוזה³⁷.
- 2) להוריד ולבדוק ולקבוע מזוזה אחת אחת. ואם אחד צריך תיקון, לבדוק עוד מזוזה ולקבוע שתיהן זה אחר זה בלי ברכה³⁸.
- 3) לאחר שלשה ימים מעת לעת (72 שעות) מהורדת המזוזה צריך לחזור ולברך³⁹. וכיון⁴⁰ שרבו הדעות בין הפוסקים במתי לחזור לברך בקביעת מזוזה לאחר בדיקה, למעשה אם לא עברו שלשה ימים מעת לעת והמזוזה היתה ונשארה כשרה, אין לחזור ולברך. אמנם אם הוא מזוזה חדשה או שבתחילה היתה פסול וכעת תיקנוה (כגון שחסרה אות אחרי "אשר נשבע ה'") וגרר וכתב מחדש, צריך לברך⁴¹.

20. תיק מזוזה

מנהג חב"ד הוא לעטוף את המזוזה בנייר⁴².

21. עט ברזל בהגהת סת"ם

לתקן סת"ם ע"י עט ברזל הוא דבר חדש⁴³ ואין להשתמש בו⁴⁴, כדיעבד אם נעשה תיקון ע"י עט ברזל, אינו פוסל הסת"ם, אבל לכתחילה אין להסופר להשתמש בעט ברזל כלל⁴⁵.

³⁴ קסת הסופר סי' כז סע' א לשכת הסופר א.

³⁵ [הערת המג"ל: אולי י"ל שכוונתו על שם ש-ד-י].

³⁶ הוספת חברי האיגוד בשם הרב צירקינד: אם כבר נכתבה המזוזה, וא"א לגלגל אותה אלא אם לכסות חלק מהשם, ח"ו לחתוך את הגליון, אלא יכניס לתיק מזוזה יותר רחב. ואם גם זה א"א, יכול הגליון לכסות חלק מהשם. (ואין עצה לכפל את הגליון כדי שיראה השם כי אז אין סוף הגליון לצד חוץ, שהרי כפלו לפניו או הוא פונה לאחור ע"י זה שכפול מאחוריו).

³⁷ כן פסק הרב פיקרסקי, ע"י פ"ת סי' רפט ס"ק א, שנות חיים (להרב שלמה קלוגר) ריש סי' רפט.

[הערת המג"ל: בברכי יוסף חלק ב' סי' רפו אות י (הובא בפ"ת שם) כתב, וז"ל "אם הסיר המזוזה לבדוקה ודעתו לחזור ולקובעה יש להסתפק אם יברך כשחוזר וקבעה. לשון למודים א"ח סי' י"ד, ועמ"ש בשו"ת אדמת קדש ח"א", עכ"ל. ובשו"ת אדמת קדש חלק א' סי' יח כתב שיש לחזור ולברך, ומסיים וז"ל "אך זה ראיתי לע"ד הלכה ולא למעשה והבוחר יבחר ואם הלכה רופפת בידך פוק חזי מאי עמא דבר הנלע"ד כתבתי" ע"ש].

³⁸ הרה"ג ר' זלמן שמעון דווארקין.

³⁹ ר' משה הכהן גלעספסקי בשם הרב אברהם אזדאבא שליט"א.

⁴⁰ הרב צירקינד.

⁴¹ ע"י דעת קדושים סי' רפט ס"ק ד, מקדש מעט ס"ק ג.

⁴² [ע"י כרם חב"ד חלק ב' ע' 85 הערה 6, והמצויין שם].

בליובאוויטש המנהג היה להשתמש בנייר חום לעטוף בו המזוזה. פעם לאחר בדיקת מזוזות כ"ק אדמו"ר הרב צירקינד שימש בנייר לבן, ובשבת שלאחריו הגיד הרבי שיחה בנושא "זה א-לי ואנוהו".

⁴³ מרן הר"מ פיינשטיין, והוסיף שאפשר לחתוך קולמוס כל כך דק ועם קצת דיו לתקן את כל התגין הדקין והראשים הפוכים בפרשיות הכי קטנות. והרב הענקין היה אומר "א גוט סופר, גוט דיו, און א גוט פעדער, קען מען פאריכטען".

⁴⁴ מרן הר"מ פיינשטיין והרב פיקרסקי.

⁴⁵ הרב פיקרסקי, ואמר משהו על ענין לא תניף עליהם ברזל [הערת המג"ל: ע"י בזה בשו"ת שבט הלוי חלק ב' סי' קלו, ע"ע שם ח"א סי' טז אות ב, ח"ט סי' רטו אות א.].

בענין גלילת המזוזה ומקום שם ש-ד-י.

⁴⁶על מה שסיים בגליון א (ר) אחר ההרחבת הביאור, וז"ל "וא"כ אלו שיש להם מזוזות הכתובות לפי שיטה זו (אדמוה"ז נ"ע) צריכים לראות שגם שמע וגם ש-ד-י יהיו כלפי חוץ", עכ"ל, לא זכיתי להבין.

שהרי אם אנו הולכים בהשיטה שהשם ש-ד-י לחוץ, צריכים לנקוב הכריכה של נייר שעל המזוזה וגם לנקוב הגליון. ואם משתמשים בתיק צריכים לנקוב התיק כנגד השם, וזה לא ראינו ולא שמענו.

והנ"ל מיוסד על מה שידוע (ומובא באריכות בהשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' ק"ח) שיש ב' שיטות בכריכת המזוזה, אחת שצריך להיות גויל כדי לגלול, דהיינו, לכרוך הכתב של המזוזה בקלף חלק. והשיטה הב' שצריך להיות השם של ש-ד-י לחוץ, והירושלמי שהביא ש. מ. א. מפורש להב' שיטות, והב' שיטות הנ"ל אם פ' הירושלמי, מפורש הן לשיטת רש"י והן לשיטת ר"ת.

אבל התנאי של השיטה דראיית השם ד ש-ד-י הוא, שיהי' נראה, דהיינו, כל מציאות שבין האויר והשם צריכים לנקוב. וזה מובא בהב"י על הטור יו"ד סי' רפ"ה בד"ה ומ"ש ובתחלתה כדי לגלול וכו', ובהד"מ שם ס"ג וז"ל "ויהי' חלון ואז יכולים לראות ש-ד-י מבחוץ אם יקוב חור בדלתו וכו'".

והעולה על כולנה כן כתב הצ"צ בתשו' האו"ח סי' ח' אות ה, וז"ל "ואז יכול להפוך ששמע יהי' ממש לצד חלל הפתח ושפיר יוכלו לעשות נקב ולראות ש-ד-י וכו'", עכ"ל.

א"כ לאחר כל הנ"ל, נרד לפסק הטור ביו"ד סי' רפ"ט והמחבר שם סי' רפט ס"ו והלבוש סי' רפ"ט ס"ו, שכולם אמרו וז"ל "ויכון שיהא שמע דהיינו סוף הגלילה, לצד חוץ", עכ"ל.

ואם אין השם נראה לחוץ כמו שפסק הרמ"א באופן נקיבת כל המבדילים, מ"מ אחר הפסק הנ"ל כתב הרמ"א בהד"מ הנ"ל, וז"ל "ומיהו אם לא עשה כן משמע שם דאינה נפסלת", עכ"ל.

א"כ אם המנהג ברוב העולם אינו לנקב המבדילים, וגם אנו עושים כפסק השו"ע והטור והלבוש לכתחילה, וגם להשיטה הב' שדרך בה הרמ"א, אין נפסול, איך נעזי פנינו לשנות מגבול שגבלו ראשונים.

חבר מאגודת כותבי סת"ם דאנ"ש דקראון הייטס

*****

⁴⁷על מה שכתב ש.מ.א. בגליון (ג) רב וז"ל אבל מה שרוצה ללמוד מכאן (מהשו"ת ש"י) מחלוקת חדשה שאלו הסוברים שצריך להשאיר גליון, לשיטתם אין נ"מ באיזה צד יהי' שמע (לצד הדלת או לצד הקיר) אין לדבר שחר, עכ"ל. לא הביא שום ראיה לדבריו, שאינו כן, ובפרט שבכל מקום בהפוסקים שמביאים שיטה זו, דשם לחוץ, הם מזכירים נקיבת המבדילים עד שהצ"צ בתשובה ח' בחאו"ח סי' ח' אות ה' כתב וז"ל הק' "ואז יכול להפוך ששמע יהי' ממש לצד חלל הפתח ושפיר יוכלו לעשות נקב ולראות ש-ד-י וכו', עכ"ל, שאם אין צורך לראות השם למה הדגיש הצ"צ ושפיר יוכלו וכו' ועוד למה הוסיף מילות דאין להם שום שייכות להענין.

⁴⁶ ה"ב אה"ת גליון רא – ערב יו"כ תשד"מ עמ' יז.

⁴⁷ ה"ב אה"ת גליון רד – נח תשד"מ עמ' ט.

ועוד הרי השבות יעקב בסוף התשובה אומר, וז"ל "וא"ת מה בכך נחמיר לכתחילה ויניח כדי לגול, זה אינו, דהא יש לחוש שיכסו שם של ש-ד-י, ואי ינקב הגוויל יהי' גנאי כמו שכתבנו, לכן שב ואל תעשה עדיף, והיכי דנהוג נהוג ופוק חזי מה עמא דבר, נ"ל הקטן יעקב, עכ"ל נראה בעליל שאם לא נראה השם לא עשה כלום, וא"א להחמיר בענין שלא יראה השם.

וכן פשוט מדברי המחבר והטור וכו' שכל הפוסק' שהלכו בשיטת, צריכות כדי לגלול, לא הזכירו שום ענין של ראית השם ש-ד-י את הפתח, ורק הרמ"א מזכיר ענינו ובתוך כדי דיבור הוא מביא שצריך לנקוב המחיצות.

ועל מה שאמר שאין נייר חוצץ, לא די שע"י כך צריכים להבין דברי הט"ז יו"ד סי' רפ"ו ס"ק ה', שעל הכל יכולים לשום נייר וא"צ לזכוכית וכו', ובמילא דברי הב"ח שהם היסוד להט"ז הנ"ל.

אבל בעיקור, הטהרת ישראל, בחקת טהרה, או"ח סימן ר"מ אות נ"ח אמר, וז"ל "אבל יכול לעשות מתחלה ב' כלים, שיחשב אחד לכלי תוך כלי, כגון שיכרך המזוזה בנייר ואח"כ יניחה בתיק שלה", עכ"ל.

מזה נראה ברור שנייר נעשה מחיצה לכל המזוזה ועאכו"כ על השם.

והברכ"י בשיו"ב סי' קנ"ד מביא בשם ר' יהודה בן הרא"ש בס' חקת התורה שלו, שספרי תורה הכרוכים בעור או נייר, הוי הכריכה כסוי.

והדעת תורה חאו"ח סי' ר"מ סי' ו' (מהגאון מברעזאן) הביאו להלכה.

ועל דבר הזהר ואתחנן דף רס"ו ע"א איני כדאי לפלפל על זה, ובפרט שיש שיחה קדושה מכ"ק אד"ש על הלקוטי לוי יצחק בענין השם ש-ד-י ועל ענין מלגו שם וכו' וכו', ומשם נראה שאין פשוטו כמשמעו, וכן נראה בעליל מהמקדש מלך להרמ"ז, והניצוצי אורות, שפירושו הביא כ"ק אד"ש בש"ק שלו.

ואסיים שלשון הזהר בואתחנן ש-ד-י מלבר יהי' מלגו, נמצא גם בן בהתיקונים תקון כ"ב דף ס"ו ע"א, וז"ל שם "בהאי רשימו דמזוזה דאיהי ש-ד-י מלבר יקו"ק מלגאו והאי איהו רשימו דברית מילה ש-ד-י מלבר יקו"ק מלגאו וכו' וכמובן ששניהם שוים וששניהם אינן פשוטם כמשמעם, ובפרט שסיום הענין שם משמע כהרמ"ק אע"פ שלא הביאו, ובפרט שמשם משמע שהמילה מזוזה הם הזו מות הן להמזוזה והן להברית מילה, וזה מתאים לפ' הלק' לוי יצחק הנ"ל.

חבר מאגודת כותבי סת"ם דאנ"ש דקראון הייטס